

Martin Bureš
MUNI, FSS, HEN
Ičo: 144497
Mail: martinnbures@centrum.cz

The Mathew Effect in Science

Robert K. Merton

V tomto článku, eseji z konce 60. let, uvedeném podtitulem “Úvaha nad systémem odměn a komunikace ve vědě” Merton zkoumá a analyzuje v podtitulu zmíněné (a níže zmíněné další) aspekty moderní vědy. K ilustraci těchto těchto procesů vybral Merton velmi přílehlavě tezi z bible, z Evangelia sv. Matouše. Mluví potom o “Matoušově efektu” (Matthew Effect). “Kdo má, tomu bude dáno a bude mít ještě víc, kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má” Pro děj, cesty, jakými funguje systém získávání kreditu (a tudíž budování vědecké kariéry), odměňování, komunikace, ale i alokace zdrojů pro výzkum. Ve svých úvahách vychází z velké části z rozhovorů Harriet Zuckermanové s americkými nositeli Nobelovi ceny.

Nejprve ve svém článku zkoumá způsob, jakým vědecká komunita odměňuje své vynikající, eminentní členy. Jsou to samozřejmě ocenění za význačné objevy, jako nejvyšší ocenění lze zřejmě považovat udělení Nobelovy ceny, Ve spojitosti s tím mluví Merton o instituce „41. židle“ (the 41st chair). Jde o toto-existuje pevně daný počet těch, kteří mohou být oceněni, kteří se tím mohou stát “nesmrtelní”. Vždy však existuje mnoho dalších, kteří z nějakého důvodu (viz níže-Matoušův efekt) na tuto poctu nedosáhnou. Obzvláště je podle Mertona problematické „odměňování“ vědců v dobách, kdy je věda akcelerovaná (pak je objevů víc, ale oceněno bude stejné množství vědců jako jindy), nebo naopak, když věda stagnuje, dostane se uznání i těm, kteří by na ně v jiné době nedosáhli.

S tím úzce souvisí systém, na kterém je založeno hodnocení toho, který objev, příspěvek do systému vědy je závažný, bude oceněn. Merton ukazuje, že fungování tohoto lze názorně ilustrovat onou výše zmíněnou tezí z Matoušova Evangelia. Ve zkratce-oceněn j ten, kdo již je známý. Souvisí s tím i jiný aspekt, jiný pohled na vědecké pole, do vědecké komunity. Jde o systém komunikace ve vědě. Opět zjednodušeně-šanci publikovat, respektive být čten má opět ten, kdo již známý je.

Krom již zmíněného povazuji na Meltonově článku za objevné jeho úvahy nad tím, jak se úspěšný vědec “vyrábí”. Mluví tu ponejvíc o vztahu již etablovaného vědce a novice (který samozřejmě nutně musí splňovat určité předpoklady-talent, vůle a i jiné volní vlastnosti), ze kterého se konstituuje nový perspektivní adept.